

Міністерство науки і освіти, молоді та спорту України
ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

Т. С. Гаміна
Н. В. Маркова
О. П. Песоцька

**МАГІСТЕРСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА»: ВИМОГИ ТА ПОРАДИ**

Луганськ
ДЗ Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”
2013

УДК 364 (076)
ББК 60.9р3
Г18

Рецензенти

1. **Є. А. Зеленов** – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
2. **С. В. Савченко** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
3. **О. Л. Караман** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гаміна Т. С., Маркова Н. В., Песоцька О. П.

Магістерське дослідження зі спеціальності «Соціальна робота»: вимоги та поради / Т. С. Гаміна, Н. В. Маркова, О. П. Песоцька; Держ. закл. „Луган. нац. Ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 62 с.

У навчально-методичному посібнику викладено основні вимоги щодо написання магістерського дослідження з соціальної роботи. Посібник містить три розділи, в яких даються методичні рекомендації відносно структури, змісту, оформлення, підготовки до захисту і загальні критерії оцінювання магістерської роботи. Навчально-методичний посібник призначений для магістрантів спеціальності «Соціальна робота». Він також буде у нагоді тим, хто займається науковими дослідженнями у соціальній сфері.

*Рекомендовано Вченою радою
Луганського національного університету
Імені Тараса Шевченка
(протокол № 7 від 06.02.2013 року)*

УДК 364(076)
ББК 60.9р3

Гаміна Т. С.
Маркова Н. В.
Песоцька О. П. 2013
© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ I. Структура та зміст магістерської роботи.....	10
1.1. Вибір теми та її затвердження.....	10
1.2. Мета та завдання магістерської роботи.....	12
1.3. Підбір і вивчення наукової літератури.....	13
1.4. План-опрацювання магістерської роботи.....	19
1.5. Написання магістерської роботи.....	20
1.6. Методи дослідження.....	32
Розділ II. Основні вимоги до оформлення магістерської роботи.....	36
2.1. Вимоги до оформлення основного тексту та використаних джерел.....	36
2.2. Оформлення допоміжних матеріалів.....	39
2.3. Склад магістерської роботи.....	41
Розділ III. Підготовка до захисту та захист магістерської роботи.....	43
3.1. Підготовка магістерської роботи до захисту та його організації.....	43
3.2. Загальні критерії оцінювання магістерської роботи..	49
Список використаних джерел.....	51
Додатки.....	53

ВСТУП

Відповідно до концептуальних положень реформування вищої освіти в Україні та необхідності переходу до європейської моделі вищої

освіти, сформульованих у нормативних документах Міністерства освіти і науки України, висунуто нові вимоги до підготовки та оформлення магістерської роботи, обов'язкові для виконання.

Магістерська робота — це випускна кваліфікаційна робота наукового змісту, що має внутрішню єдність і відображає хід і результати розробки обраної теми. Вона повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки, а її тема — бути актуальною. Сукупність отриманих у такій роботі результатів повинна свідчити про наявність у її автора навичок наукової праці в обраній галузі професійної діяльності. Магістерська робота повинна адекватно відображати як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, правомірність використання яких всебічно обґрунтована в кожному конкретному випадку.

Зміст магістерської роботи характеризують оригінальність, унікальність і неповторність наведених даних. Основою змісту є принципово новий матеріал, що включає опис нових факторів, явищ і закономірностей, або узагальнення раніше відомих положень з інших наукових позицій або у зовсім іншому аспекті. У магістерській роботі в найбільш систематизованому і послідовному вигляді фіксуються як вихідні передумови наукового дослідження, так і весь його перебіг і отримані внаслідок цього результати. Причому тут не просто описуються наукові факти, а проводиться їх всебічний аналіз. Зміст роботи також характеризується наявністю в ній дискусійного і полемічного матеріалу. Специфічні не тільки зміст роботи, а й форма його викладу, із високим ступенем наукового абстрагування, аргументованістю суджень і точністю даних.

У положенні про освітньо-кваліфікаційний рівень, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65, визначено, що магістр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який він одержує на основі кваліфікації бакалавра чи спеціаліста через поглиблення

спеціальних знань і вмінь інноваційного характеру, має певний досвід використання і виробництва нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у визначеній сфері теорії або практики. Написання магістерської роботи є обов'язковим завершальним етапом підготовки. Вона має бути концентрованим вираженням здобутих слухачем у процесі навчання знань, умінь та навичок і повинна довести опанування слухачем теорії та практики.

Дипломна магістерська робота є завершальним етапом навчання студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Вона є підсумком виконання магістерської програми та відображає вміння студента, що здобуває ОКР «магістр» самостійно вести науковий пошук та вирішувати наукові завдання.

Дипломна магістерська робота являє собою самостійне, оригінальне, закінчене наукове дослідження, має внутрішню єдність та містить сукупність теоретичних і практичних положень, висновків і рекомендацій що пропонуються для публічного захисту у Державній екзаменаційній комісії (ДЕК) для отримання кваліфікації з фаху «Соціальна робота».

Метою магістерської роботи є застосування набутих у процесі навчання теоретичних знань і практичних навичок для самостійного розв'язання конкретної актуальної проблеми теорії та практики соціальної роботи на підставі критичного аналізу та узагальнення існуючої інформації з обраної проблеми, проведення власних досліджень, виконання розробок та формування прикладних адресних рекомендацій для розв'язання проблеми.

Отже, **мету** написання дипломної магістерської роботи можна конкретизувати наступним чином:

- поглиблення й розширення теоретичних і практичних знань з вибраного напрямку спеціалізації в галузі соціальна робота, а також умінь застосувати їх при вирішенні конкретних практичних завдань;

- пошук сучасних наукових досягнень у соціальній сфері, уміння їх самостійно застосовувати при розв'язанні прикладних проблем.

Основними завданнями магістерської роботи є:

- використання вмій і навичок формулювання, опису і розв'язання проблем теорії та практики соціальної роботи;
- вироблення системного підходу до розгляду проблем, виявлення закономірностей і тенденцій у розвитку соціальної роботи, застосування та розвиток умій наукового дослідження, категоріального й теоретичного відображення подій, що відбуваються в державі;
- використання вмій роботи з літературою, накопичення і перероблення інформації з проблеми, аналізу різноманітної емпіричної інформації, її статистичної і комп'ютерної обробки;
- вироблення вмій обґрунтовувати напрями практичного вдосконалення теорії та технології соціальної роботи, використання накопиченого в Україні та за кордоном передового досвіду;
- презентація вмій роботи над текстом, його редагування, літературна обробка, дотримання норм оформлення текстів відповідно до існуючих стандартів.

Із зазначених завдань випливає, що магістерська робота характеризується всіма ознаками наукової праці. Науковий аспект магістерської роботи визначає її зміст, відрізняє магістерську роботу від звичайного реферату або курсової роботи, в яких також викладаються (з посиланнями на авторів) думки інших науковців. На відміну від них, магістерська робота повинна обґрунтовувати нові чи відносно нові ідеї, в ній має бути поглиблений аналіз причинно-наслідкових зв'язків різних фактів державно-правової дійсності, повинні бути запропоновані оригінальні способи розв'язання проблемних ситуацій.

Таким чином, представлена до захисту дипломна магістерська робота повинна показати вміння автора коротко, логічно та аргументовано викладати матеріал і передбачає:

- науковий пошук та визначення теоретичних основ проблеми, яка розглядається.

- систематизацію, закріплення та розширення теоретичних та практичних знань з питань соціальної роботи та їх застосування при вирішенні конкретних науково-дослідних завдань.
- розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою наукових досліджень при вирішенні соціально-педагогічних проблем;
- узагальнення результатів дослідження та обґрунтування висновків і рекомендацій щодо удосконалення діючих методик;
- виявлення підготовленості студента для самостійної роботи у навчальній, практичній або науково-дослідній діяльності.

При написанні дипломної магістерської роботи необхідно використовувати як загальнонаукові методи теоретичного узагальнення (методи діалектичної й формальної логіки), так і спеціальні методи дослідження у соціальній роботі.

Дипломна магістерська робота виконується індивідуально за затвердженою тематикою, яка розробляється та затверджується кафедрою соціальної роботи. Як правило, основу дипломної магістерської роботи складає проект по розв'язанню конкретного наукового завдання.

Робота повинна відповідати таким вимогам:

- виконуватися на конкретних матеріалах, зібраних протягом практик, які проходить студент за період навчання в університеті;
- містити розроблені студентом реальні пропозиції, які Державна екзаменаційна комісія (ДЕК) могла б рекомендувати до впровадження;
- результати роботи можна було б включити до наукового звіту кафедри;
- з теми дипломної магістерської роботи студенту необхідно мати одноосібну публікацію та виступ на науково-практичній конференції.

Найважливіші **вимоги** до виконання роботи:

1. Магістерська робота повинна в повному обсязі відбивати систему теоретичних і практичних знань, отриманих випускниками за фахом і обраною темою;
2. Розглянуті питання повинні бути представлені на такому науково-методичному рівні, щоб можна було рекомендувати них для практичної реалізації;
3. Обов'язкове використання сучасних інформаційних, соціально-педагогічних технологій, надання й обробка соціальної інформації;
4. При проведенні дослідження з обраної теми необхідно використовувати комплексні системи методів пізнання, зокрема, статистичні методи моделювання, аналізу і прогнозування, евристичні методи дослідження та інші;
5. Зміст і послідовність представлення матеріалу в магістерській роботі повинні відповідати логіці пізнання, щоб досліджувані проблеми одержали логічне завершення у вигляді висновків і рекомендацій випускника.

Магістерська робота повинна відповідати наступним **умовам**:

- реальність, тобто відбивати рішення конкретних проблем розвитку суспільства, мати практичне і науково-теоретичне значення;
- актуальність – тематика повинна відноситися до сучасних проблем у галузі соціальної роботи;
- достатній науково-методологічний рівень, тобто магістерська робота повинна виконуватися на високому науково-теоретичному рівні з використанням методів пізнання об'єктивного світу, з використанням сучасних інформаційних, соціально-педагогічних технологій соціальної роботи.

Процес написання магістерської роботи складається з декількох послідовних взаємозалежних **етапів**:

1. Вибір теми магістерської роботи, визначення її структури, формулювання мети, завдань об'єкта і предмета дослідження;

2. Вивчення об'єкта дослідження, розробка інформаційної бази безпосередньо відносно об'єкта дослідження і

зовнішнього середовища, що формує і впливає на зміну об'єкта досліджень.

3. Робота зі спеціальною науковою, науково-методичною літературою, інструктивними матеріалами, нормативними актами з обраної теми.

4. Написання магістерської роботи.

РОЗДІЛ I

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1.1. ВИБІР ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ І ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Своєчасний і обґрунтований вибір теми магістерської роботи значною мірою підпорядкує собі весь процес засвоєння знань і набуття вмінь у процесі навчання. Від цього залежать і успішний захист роботи, й ефективність майбутньої діяльності.

При виборі теми магістерської роботи варто керуватися інтересами у вивченні тієї або іншої проблеми, її актуальністю, можливістю одержання конкретних статистичних даних, наявністю спеціальної наукової літератури.

Для студента, що займається науковою працею доцільно писати магістерську роботу по темі, над якою він працював кілька років.

В інших випадках у магістерській роботі можна продовжити і глибше досліджувати тему курсової роботи. Якщо студент вважає за необхідне взяти іншу тему, то він може попередньо проконсультуватися зі своїм керівником.

Допомагають у виборі теми ознайомлення з аналітичними оглядами і статтями у спеціальній періодиці, а також бесіди і консультації з фахівцями-практиками, під час яких можна виявити важливі питання, ще мало вивчені в науці. Вибравши тему, студент повинен усвідомити, у чому полягають мета, конкретні завдання й аспект її розробки. Для цього треба визначити суть пропонованої ідеї, актуальність теми, її теоретичну новизну і практичну цінність. Це значно полегшить оцінку й остаточний вибір теми.

Тему магістерської роботи треба обрати до розподілу на магістерську практику, тому що при цьому розподілі, поряд з іншими факторами, враховується і тема магістерської роботи.

Після вибору теми, її точну назву необхідно зареєструвати в спеціальному журналі кафедри.

Після обрання студентами тем, на кафедрі формується проект наказу, який доопрацьовується, якщо в напрямку дослідження, або у темі є якісь зміни.

В кінцевому варіанті напрямок, як правило, не змінюється, а може змінитися лише у назві роботи. Про це кафедра повідомляє студента. Але після виходу кінцевого варіанта наказу студент повинен ознайомитись із затвердженою темою. Якщо, з будь-яких причин, тема відрізняється від вказаної в заяві, то необхідно звернутися до завідувача кафедри з обґрунтуванням необхідності зміни наказу.

Передбачається, що студент присвятить виконанню магістерської роботи приблизно 400 годин. Кожному студенту призначається науковий керівник, котрому виділяється час на наукове керівництво на індивідуальній основі.

Студент має узгодити розклад регулярних зустрічей з науковим керівником.

Крім того, у доповнення до наукового керівництва передбачається проведення семінарів з написання магістерської роботи, здійснення окремих досліджень і методики викладання матеріалу у роботі; консультацій з іншими викладачами, окрім наукових керівників.

Обов'язки наукового керівника полягають у наступному:

- надавати допомогу у роз'ясненні практичних аспектів і питань досліджень, які виконуються у роботі;
- рекомендувати студентам, де це можливо, відповідні джерела інформації;
- рекомендувати методологію, яка відповідає дослідженню;
- надавати допомогу у структуруванні і організації роботи;
- читати і рецензувати окремі матеріали роботи;
- надавати допомогу студентам у плануванні виконання магістерської роботи.

До завдань наукового керівника не входить організація підготовки роботи, планування часу студента або його стимулювання і створення позитивної мотивації. Ці задачі покладаються виключно на студента. Крім того, науковий керівник не обов'язково має бути експертом з обраної проблеми. Він має забезпечити коректне застосування наукової методології до рішення проблеми.

1.2. МЕТА І ЗАВДАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.

Мета магістерської роботи - розширення соціально-педагогічного кругозору студентів у соціальній роботі; придбання ними знань і навичок науково-дослідної і практичної роботи зі спеціальності: перевірка уміння здійснювати експериментальну роботу і застосовувати на практиці статистичну базу дослідження, а також надання допомоги органам державної соціальної служби, де студент проходить переддипломну практику і на матеріалах якої він здійснює виконання магістерської роботи. Для підвищення практичної цінності магістерської роботи і зацікавленості органів державної влади або інших організацій у результатах цієї роботи, необхідно прагнути до проведення конкретного експерименту вирішення тих проблем, над якими працює відділ або сектор; аналіз варто вести з застосуванням статистичних методів, використовуючи комп'ютерну техніку.

При написанні магістерської роботи варто вирішити наступні **завдання**:

1. Визначити, обрати тему дослідження й обґрунтувати її актуальність, її цінність для практичної роботи органів ЦСССДМ або іншої організації, де студент проходить магістерську практику.
2. Вивчити наукову літературу по обраній темі, ознайомитися з даними статистичних збірників і довідників, інформаційними матеріалами з соціальної роботи.
3. Зібрати необхідний теоретичний, науково-практичний матеріал для конкретного аналізу.
4. Освітити полеміку і викласти свою точку зору по дискусійних питаннях, що відносяться до теми.
5. Провести аналіз зібраних даних, використовуючи методи соціальної роботи.
6. Розробити рекомендації і висновки на основі проведеного аналізу.
7. Оформити магістерську роботу відповідно

до вимог, пропонованим до неї.

8. Підготуватися до захисту й успішно захистити магістерську роботу.

1.3. ПІДБОР І ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бібліографічний пошук літературних джерел.

Ознайомлення з опублікованою літературою, що стосується теми дослідження, розпочинається з розроблення ідеї — задуму потенційного наукового дослідження, втіленого у темі та робочому плані. Усвідомлення ідеї майбутнього дослідження передує цілеспрямованому пошуку літературних джерел відповідної тематики, аналізу матеріалу, що міститься в опублікованих роботах вчених. Це особливо важливий пізнавальний етап, адже основні аспекти проблеми майбутнього дослідження майже завжди сформульовані в працях, результати яких уже опубліковані.

Вивчення наукової літератури є серйозною роботою. Статтю або монографію доцільно читати, роблячи відповідні нотатки. У власному примірнику журналу, книзі можна робити помітки на полях, що суттєво полегшує пошук необхідних матеріалів.

Вивчення наукових публікацій, як правило, охоплює такі етапи:

- загальне ознайомлення з роботою за її змістом;
- побіжний перегляд усього тексту;
- послідовне читання матеріалу;
- вибіркове читання будь-якої частини твору;
- виписування матеріалів, що становлять особливий інтерес;

— критичне оцінювання, редагування занотованого фрагменту тексту майбутньої магістерської роботи.

Нерідко під час вивчення наукових публікацій застосовують прийом, за яким сторінку зошита поділяють навпіл вертикальною рисою. З лівого боку від неї занотовують прочитане, з правого — свої міркування, підкреслюючи особливо важливі фрагменти текстів.

Вивчення першоджерел не передбачає прямого їх копіювання. Передусім воно повинно конкретизувати напрям наукового пошуку магістранта, стимулювати його власні думки, послужити основою отримання нового знання. Безперечно, у процесі дослідження проблеми буде використано не всю інформацію, що міститься в першоджерелах, а лише ту, яка безпосередньо стосується теми магістерської роботи. Отже, раціональним критерієм оцінки прочитаного є реальна змога використати його у магістерській роботі.

Особливо ретельно слід виписувати цінні для магістерської роботи фрагменти літературних джерел, дбаючи про абсолютну їх ідентичність з оригіналом і правильне бібліографічне оформлення. Працюючи над конкретним розділом, питанням, важливо постійно простежувати їх зв'язок із проблемою загалом, а розроблюючи широку проблему, вміти поділити її на частини, детально обмірковуючи кожна з них.

Традиційно значна частина отриманих даних виявиться некорисною: дуже рідко вони використовуються повністю. Саме тому відбір та оцінка інформації стають одним з головних етапів роботи. Наукова робота передбачає частину чорнової роботи, пов'язаної з підбором основної та додаткової інформації, її узагальненням і наданням їй зручної для аналізу й висновків форми. Добір наукових фактів є далеко не простою, не механічною, а творчою, аналітичною справою, яка розгортається на основі глибокого знання та усвідомлення головної мети наукової роботи. У цій роботі вчений схожий на будівельника складної, оригінальної споруди, який дбайливо впорядковує за чітким планом необхідні деталі.

Збирати слід лише наукові факти, а не будь-яку інформацію.

Науковий факт – складова наукового знання, що відображає об'єктивні властивості речей та процесів, на основі яких визначають закономірності явищ, вибудовують теорії, формулюють закони.

Поняття «науковий факт» значно ширше, багатогранніше, ніж поняття «факт» — подія, явище; реальність, дійсність. Наукові факти характеризуються такими ознаками, як новизна, влучність, об'єктивність, достовірність.

Новизна наукового факту визначає принципово нове, раніше не відоме явище, предмет або процес. Вона не обов'язково передбачає наукове відкриття, а засвідчує наявність нового знання про певні процеси, події, явища, об'єкти. Нові наукові факти мають велике пізнавальне значення, що вимагає їх обліку та критичної оцінки. В одних випадках знання нових фактів розширює уявлення про реальну дійсність, в інших — збагачує можливості для її модифікації, у третіх — насторожує, спонукає до обачливості, щоб нові знання про природу речей не заповдіяли лиха людині і людству. *Влучність наукового факту* свідчить про відповідність (точність, чіткість, відображення) суті процесу, явища, події, особливостей об'єкта. Вона характеризується як якісно, так і кількісно. *Об'єктивність наукового факту* є мірою його реального буття незалежно від людської свідомості. *Достовірність наукового факту* характеризує його безумовне реальне існування, що підтверджується при побудові аналогічних ситуацій. За відсутності такого підтвердження виникають сумніви щодо достовірності наукового факту. Значною мірою вона залежить від достовірності, цільового призначення першоджерел, особливостей уміщеної в них інформації. Безперечно, засноване державними органами, громадськими організаціями, навчальними закладами офіційне видання публікує матеріали, правдивість яких не повинна викликати сумнівів.

Добираючи факти, необхідно дотримуватися максимальної наукової об'єктивності. Не слід ігнорувати факти лише тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне застосування. Насправді навіть досить масштабні наукові факти через недостатнє розкриття їх значення часто не були використані на практиці.

Заслужують на довіру і монографія (наукове видання, що вичерпно і всебічно досліджує певну проблему), збірник наукових праць, який містить дослідницькі матеріали установ, навчальних закладів або громадських організацій з важливих наукових проблем з соціальної роботи.

Достовірність наукових статей залежить від їх видів та належності до природничої, технічної, гуманітарної галузей науки тощо.

Теоретична стаття з гуманітарних наук значно більше, ніж стаття науково-технічна, насичена розмірковуваннями, порівняннями, словесними доказами. Достовірність її змісту залежить від достовірності використаної в ній вихідної інформації. Для такої статті надто важливою є позиція, світогляд автора, від яких залежатиме об'єктивність наукових даних, влучність міркувань і висновків. Усе це зобов'язує до ретельного аналізу, виваженої оцінки характеру роботи, з'ясування істинності суджень її автора.

Доповіді на наукових конференціях, як і статті, також наділені різною мірою достовірності. Одні можуть містити обґрунтовані, доведені, апробовані знання (відомості), інші — питання постановочного характеру, пропозиції тощо.

На особливу увагу заслуговує інформаційна стаття, яка здебільшого містить оперативний, актуальний, стислий виклад певних фактів, повідомлення про подію, явище.

Про достовірність вихідної інформації можна судити не лише за характером першоджерела, а й за професійними характеристиками автора, його належністю до певної наукової школи.

У всіх випадках необхідно відбирати лише найсвіжіші дані, найавторитетніші джерела, обов'язково зазначаючи, звідки взяті матеріали. Дібрані з літературних джерел факти слід оцінювати критично, пам'ятаючи, що наука, техніка, культура постійно розвиваються, збагачуючись новими знаннями. Те, що донедавна вважалось абсолютною істиною, через деякий час може бути розцінено як не актуальне.

Особливою формою фактичного матеріалу є цитата (лат. — наводжу, проголошую) — дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово або усно, органічно доповнюючи текст роботи. Використовують їх для того, щоб без перекручувань, власних трактувань передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору тощо. Цитати є необхідною опорою автора роботи у процесі аналізу та синтезу інформації. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доведень, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке спостерігається і досліджується. Нерідко автори досліджень вдаються до цитувань

авторитетів у конкретній галузі знань для посилення своєї позиції. Водночас утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво зашкодити науковій роботі. Тому завжди, перед тим як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдотлумачень джерел. В одних випадках із першоджерела можуть бути взяті слова, які не відповідають поглядам його автора, в інших — цитати обмежуються словами, що містять лише частину думки, наприклад ту, яка найбільше відповідає інтересам автора роботи. Іноді в цитаті викладається точка зору не на той предмет, що розглядається у новому дослідженні. Можливі й інші смислові розходження. Крім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом.

Відібраний фактичний матеріал необхідно зареєструвати. Найпоширенішими формами реєстрації є:

- занотовування результатів експериментальних досліджень, вимірів і спостережень, нотатки в записниках;
- виписки з документів, що належить проаналізувати, літературних джерел (статей, книг, авторефератів, дисертацій та ін.).

Виписаний текст повинен супроводжуватися зазначенням джерела запозичення, що, за необхідності, полегшує його пошук.

Одночасно з реєстрацією матеріалу необхідно групувати, зіставляти його, порівнювати отримані цифрові дані тощо. Особливе значення при цьому надає класифікація, без якої неможливі наукові вивірені, аргументовані, переконливі висновки. Класифікація полегшує пошук шляхів розв'язання наукової проблеми, раніше не помічені зв'язки та взаємозалежності. Її здійснюють протягом усього процесу вивчення матеріалу. Вона є стрижнем методології кожного наукового дослідження.

Важливим етапом у підготовці до написання магістерської роботи є підбор наукової літератури по темі й ознайомлення з нею.

Студент повинний ознайомитися з основними теоретичними роботами (монографії, статті в наукових збірниках

і ін.) по досліджуваній проблемі, попередньо держав консультацію з науковим керівником теми.

Підбор наукової літератури по темі магістерської роботи студент здійснює самостійно, використовуючи каталоги фундаментальної бібліотеки університету, електронний каталог, каталоги обласної бібліотеки та Інтернету і т.д.

При ознайомленні з науковою літературою доцільно завести власну картотеку, аналогічну бібліотечній картотеці.

Прочитавши книгу або журнальну статтю і переконавши, що вона має безпосереднє відношення до теми магістерської роботи, варто скласти на неї картку. У цій картці треба записати прізвище й ініціали автора, назва, видавництво, рік і місце видання, кількість сторінок у книзі, а також номери використовуваних сторінок і коротку анотацію. Якщо книга або журнал не власні, то доцільно на картці робити позначку, де цією літературою можна скористатися, або відразу отксерокопіювати або законспектувати найбільш цікаві розділи.

Попереднє ознайомлення з основною науковою літературою повинне передувати використанню статистичної інформації на місці проходження магістерської практики.

При складання макетів таблиць і збору статистичних даних впливає в міру можливості завдання скласти загальне уявлення про сучасний стан проблеми, розглянутої в магістерській роботі. У монографіях, статтях і іншій науковій літературі студент може знайти невідомі йому раніше концепції, різні методологічні рішення, оригінальні технології, що не одержали відображення в навчальній літературі.

Попереднє ознайомлення з літературою по темі магістерської роботи допоможе використовувати теоретичний матеріал, статистичну інформацію на місці проходження магістерської практики, зі знанням справи, зібрати необхідні і достатні зведення, не упустити цікаві дані і не витратити час і зусилля на роботу з зайвим і непотрібним матеріалом.

1.4. ПЛАН-ОПРАЦЮВАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

План магістерської роботи складається відповідно до її структури. Рекомендується наступна структура магістерської роботи:

Вступ, два-три розділи, у кожній з яких виділяється не менш трьох підрозділів (параграфів), список використаних джерел, висновок, додатки.

Після складання плану магістерської роботи і схвалення його керівником необхідно скласти в двох екземплярах планів-графік виконання магістерської роботи і надати один екземпляр науковому керівникові від кафедри, другий екземпляр зберегти в себе до закінчення магістерської роботи і неухильно слідувати йому.

У плані-графіку варто вказати точні дати представлення кожного розділу і по параграфах, введення і висновки.

Студент здійснює підготовку й написання магістерської роботи під керівництвом наукового керівника й зобов'язаний подавати йому роботу для перевірки частинами в установлені терміни відповідно до індивідуального плану написання магістерської роботи. Недотримання студентом узгодженого календарного графіка написання магістерської роботи (несвоєчасне завершення розділів та роботи загалом) розглядається як невиконання ним навчального плану, що може бути підставою для відрахування його університету як такого, що не виконав навчальний план.

Науковий керівник магістерської роботи перевіряє виконану частину роботи й надає відповідні рекомендації.

Обов'язковим є публічний розгляд поточних результатів магістерської роботи на засіданнях кафедри в січні, березні й травні останнього навчального року. За результатами цих розглядів студент отримує залік, який виставляється в залікову книжку завідувачем кафедри.

Після усунення всіх зауважень керівника студент завершує оформлення роботи й подає її науковому керівнику для підсумкової перевірки на предмет відповідності встановленим вимогам.

За умови належного виконання роботи науковий керівник допускає її до попереднього захисту.

1.5. НАПИСАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Чітко сплановане дослідження забезпечує пізнання нових об'єктивних закономірностей дійсності. Важливу роль відіграє і планування творчого процесу студента-магістранта. Розпочинається воно зі складання *робочого плану*, який можна вважати своєрідною наочною схемою дослідження. Його використовують на перших стадіях дослідження, маючи змогу ескізно уявити проблематику дослідження у різних варіантах, що суттєво полегшує науковому керівнику оцінку загальної композиції та рубрикації майбутньої роботи.

Розробляють робочий план за безпосередньої участі наукового керівника, розпочинаючи його з визначення теми, тобто задуму майбутнього наукового дослідження. Основою такого задуму нерідко може бути гіпотеза (припущення). Але навіть за таких умов є змога систематизувати й узгодити всю роботу.

На перших етапах робочий план лише в загальних аспектах характеризує предмет дослідження, надалі він може зазнати уточнень, проте основне завдання роботи загалом повинно залишатися незмінним.

Робочий план може мати довільну форму. Складається він з переліку вертикально розташованих рубрик, пов'язаних внутрішньою логікою дослідження конкретної теми. Розташування рубрик вказує на їх доцільність і значущість. З огляду на це часто механічно переставляють рубрики, намагаючись знайти найточнішу для конкретного дослідження схему їх розташування. До складу робочого плану бажано включати заголовки, не лише виділені в окремий рядок, а й набрані в підбір із текстом, заголовки — текстові виділення (слова та словосполучення тексту, що визначають тему фрагмента). Це дає змогу зорієнтуватися, чи підпорядковані усі заголовки у різних главах параграфам магістерського дослідження.

На пізніших стадіях дослідження складають *план-проспект* — реферативний виклад розташованих у логічному порядку питань, за якими в майбутньому буде систематизовано зібраний фактичний матеріал. План-проспект є основою для оцінки науковим керівником відповідності роботи магістранта меті й завданням майбутнього дослідження. На його підставі можна буде робити висновки про основні положення магістерської роботи, принципи розкриття теми, побудову та співвідношення обсягів її частин. Практично план-проспект становить чорновий варіант роботи з реферативним розкриттям змісту її глав і параграфів. Доцільність плану-проспекту зумовлюється і можливістю систематичного включення в нього нових даних, завдяки чому він набуває необхідної структурно-фактологічної завершеності.

Після складання плану роботи магістранту необхідно з'ясувати логічну послідовність передбачених процесів. Залежно від можливостей їх порядок може змінитись. Головне, щоб за певний період часу вони всі були здійснені.

Розкриття проблеми повинно відбуватися у певній логічній послідовності: поки не опрацьовано, наприклад, перший розділ, не можна переходити до другого. Важливо навчитись дошукуватися у будь-якій роботі головного, вирішального. На основі такого методичного підходу слід розглядати стратегію і тактику наукового дослідження. Це означає, що досліднику необхідно визначити генеральну мету своєї роботи, сформулювати центральне завдання, виявити всі доступні резерви для реалізації задуму та ідеї, обрати необхідні методи і прийоми дій та знайти найзручніший час для здійснення кожної операції.

У творчому дослідженні план завжди має динамічний, рухливий характер. Він не може і не повинен обмежувати розвиток ідеї, задумів дослідника за збереження наукового напрямку дослідження. План має бути гнучким, відкритим для доповнень. При складанні його магістранту необхідно ретельно обміркувати те, що йому вже відомо з теми, і те, що необхідно з'ясувати, і на цій основі визначити початок і послідовність пошукових дій.

Науковий керівник координує складання робочого плану, допомагаючи при цьому підібрати необхідну літературу, довідкові, статистичні та архівні матеріали, інші джерела,

консультує магістранта з усіх питань, з яких у нього виникають труднощі. Особливо важлива роль керівника в оцінюванні змісту виконаного дослідження, наданні згоди на допуск магістерської роботи до захисту.

Зміст магістерської роботи

Магістерська робота містить у собі зміст, вступ, два-три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додаток. У додаток виносяться окремі таблиці і розрахунки на ЕОМ.

Вступ

Починати написання магістерської роботи необхідно зі вступу, що пишеться у визначеній послідовності й у якому відбиває методологічне й теоретичне та практичне значення досліджуваної проблеми, обґрунтовується актуальність, доцільність на сучасному етапі розвитку соціальної роботи, дається стислий аналіз літератури з проблеми.

У вступі обов'язково вказується **мета** дослідження, **завдання**, на основі яких досягається реалізація цієї мети, дається характеристика **об'єкта** і **предмета** дослідження, інформаційній статистичній базі, використовуваної при дослідженні, стислого аналізу соціально-педагогічної літератури, визначається гіпотеза дослідження, а також розкривається **новизна** і **практична значущість**.

Наприклад, для теми «Соціально-педагогічні умови формування сучасних гендерних стереотипів у процесі соціалізації жіночої молоді» метою буде – «Науково обґрунтувати, змістовно розробити та експериментально перевірити соціально-педагогічні умови формування сучасних гендерних стереотипів, які дозволяють удосконалити процес соціалізації жіночої молоді». Об'єктом дослідження буде – процес соціалізації жіночої молоді. Предметом дослідження – соціально-педагогічні умови формування в жіночій молоді сучасних гендерних стереотипів у діяльності різних суб'єктів соціальної роботи з молоддю.

Організація написання магістерської роботи.

Дослідження магістерської роботи складається, як правило, з шести етапів:

Перший етап включає вибір та обґрунтування теми, вибір об'єкта предмета та визначення мети, завдань дослідження. Тема наукового дослідження є складовою частиною певної проблеми.

Обґрунтування актуальності обраної теми - початковий етап будь-якого дослідження. Стосовно магістерської дослідження поняття «актуальність» має одну особливість. Магістерська робота, є кваліфікаційною працею, і те, як автор уміє обрати тему і наскільки правильно він цю тему розуміє й оцінює з точки зору своєчасності та соціальної значущості, характеризує його наукову діяльність і професійну підготовленість.

Що ж таке актуальність, чи інакше - «В якій галузі виробництва або знань і для чого необхідні запропоновані наукові результати?».

Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми, з чого й випливає актуальність теми. Проблема завжди виникає тоді, коли старе знання вже виявило свою неспроможність, а нове ще не набуло розвиненої форми. Таким чином, проблема в науці - це суперечлива ситуація, котра вимагає свого вирішення. Така ситуація найчастіше виникає внаслідок відкриття нових фактів, які явно не вкладаються у рамки колишніх теоретичних уявлень, тобто коли жодна з теорій не може пояснити щойно виявлені факти.

Правильна постановка та ясне формулювання нових проблем часом має не менше значення, ніж їх вирішення. По суті, саме вибір проблеми, якщо не цілком, то дуже великою мірою визначає як стратегію дослідження взагалі, так і напрямок наукового пошуку зокрема. Не випадково вважається, що сформулювати наукову проблему - означає показати вміння виокремити головне від другорядного, виявити те, що вже відомо і що досі невідомо науці з предмета дослідження.

Вибір теми, очевидно, є найвідповідальнішим етапом у діяльності магістра, він часом визначає майбутню діяльність

людини на все життя і вирішальним чином зумовлює результат магістерського дослідження. Практика показує, що правильно обрати тему – це наполовину забезпечити успішне її виконання.

Від доведення актуальності обраної теми логічно перейти до формулювання мети дослідження, а також вказати конкретні завдання, які мають бути розв'язані відповідно до даної мети. Це звичайно робиться у формі перерахування (вивчити..., описати..., встановити..., з'ясувати..., вивести формулу... і таке інше).

Формулювання названих завдань слід робити якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення становитиме зміст розділів магістерської роботи. Це важливо також і тому, що назви таких розділів з'являються саме з формулювання завдань дослідження.

Розрізняють три різновиди тем: теми як результат розвитку проблем, над якими працює даний науковий колектив; ініціативні теми; замовлені теми.

Найкраще обирати теми з першої групи.

Ініціативні теми можуть виникати за двох взаємовиключних ситуацій: як унаслідок доброї наукової підготовки магістранта, так і недостатнього його кваліфікації наукового кругозору. Науковий керівник мусить розібратися в ситуації, по змозі підтримати ініціативу магістранта, але ця підтримка має ґрунтуватися на реальній оцінці ситуації і не може ставити під загрозу успішне виконання роботи.

Замовлені теми, як правило, пов'язані з основними планами науково-дослідних робіт у соціальній галузі. За актуальністю, теоретичною та практичною значущістю замовлені теми мають низку перевагу перед іншими, тому насамперед їх потрібно аналізувати з позицій реальності виконання і можливості створення теоретичної бази.

При обиранні теми основними критеріями повинні бути актуальність, новизна і перспективність; наявність теоретичної бази; можливість виконання теми в даній установі; зв'язок її з конкретними соціальними планами і довгостроковими програмами; можливість отримання від впровадження результатів дослідження соціально-педагогічного ефекту.

Обравши тему, магістрант має усвідомити сутність пропонованої ідеї, її новизну й актуальність, теоретичну

важливість і практичну значущість. Це значно полегшує оцінку і остаточне закріплення обраної теми.

Тема магістерського дослідження (кваліфікаційної роботи) обговорюється на кафедрі, та після її ухвалення і узгодження, затверджується Радою факультету у двохмісячний строк з моменту зарахування студента до магістратури.

Говорячи про новизну ідеї (а отже, і теми), не треба забувати відоме положення, що не все нове є обов'язково прогресивним, так само як і старе -консервативним. Наукова новизна самої роботи - це ознака, наявність якої дає авторові підстави використовувати поняття «вперше» при характеристиці отриманих ним результатів і проведення дослідження загалом. Поняття «вперше» означає в науці відсутність подібних результатів до їх публікації. Вперше може проводитися дослідження на оригінальні теми, раніше не досліджувані в тій чи іншій галузі наукового знання.

Для наукових досліджень в галузі соціальної роботи новизна виявляється у наявності вперше сформульованих і змістовно обґрунтованих теоретичних положень, методичних рекомендацій, які впроваджені в практику і суттєво впливають на досягнення нових результатів. Новими можуть бути тільки ті положення дослідження, котрі сприяють подальшому розвитку науки або окремих її напрямків.

Другий етап дозволяє визначити завдання дослідження на основі проведеного літературного огляду стану проблеми, яка вивчається під кутом зору його мети.

Завдання досліджень можуть включати в себе наступні елементи:

1) вирішення певних теоретичних питань, які входять у загальну проблему дослідження (наприклад, виявлення сутності наукового поняття, явища, процесу, подальше удосконалення його визначення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);

2) всебічне (при потребі й експериментальне) вивчення практики вирішення даної проблеми, виявлення її типового стану, типових недоліків і труднощів, їх причин, типових рис передового досвіду. (Таке вивчення дозволяє уточнити,

перевірити ті дані, які опубліковані в спеціальній літературі, періодичних виданнях, підняти їх з рівня думок окремих авторів на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження або соціально-педагогічного процесу в даному напрямку);

3) обґрунтування необхідної системи заходів для вирішення даної проблеми (це обґрунтування, з одного боку, спирається на теоретичні дані, отримані автором у процесі вирішення першого завдання свого дослідження, а з другого на матеріали аналізу соціального процесу, тобто на дані вирішення другого завдання дослідження. Обґрунтування системи заходів практично співпадає з конкретизацією гіпотези дослідження, про що буде зазначено пізніше);

4) експериментальна перевірка запропонованої системи заходів з точки зору відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально можливих у відповідних умовах результатів вирішення цієї проблеми при певних затратах часу і зусиль (це завдання може ставитись автором лише за умови її фактичної необхідності, а також наявності усіх необхідних умов її реалізації);

5) розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження в соціально-педагогічній роботі служб соціальної допомоги та установ соціального захисту різних верств населення.

Надалі формулюється об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт - це процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Проблема дослідження характеризує проблемну ситуацію, відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження реальній соціально-педагогічній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування.

Об'єкт дослідження - частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Предмет дослідження є елементом дослідження, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) в процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Предмет - це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, котра є предметом дослідження.

Саме на нього і спрямована основна увага магістранта, саме предмет дослідження визначає тему дисертаційної роботи, що вноситься на титульний аркуш як заголовок.

Наприклад, якщо магістрант буде досліджувати проблему трудової соціалізації молоді в діяльності громадських організацій та рухів, то об'єктом, безумовно, буде процес трудової соціалізації в діяльності громадських організацій та рухів, а предметом – модель трудової соціалізації молоді в діяльності громадських організацій та рухів.

Безперечно, що формулювання об'єкта та предмета дослідження базується на розумінні поняття соціалізації як процесу засвоєння індивідом певної системи знань норм і цінностей, що допомагають йому функціонувати як повноправному члену суспільства. Соціалізація містить як соціально-контрольовані процеси цілеспрямованого впливу на особистість (виховання), так і стихійні, спонтанні процеси, що впливають на її формування.

Поняття соціалізації відображає сукупність суспільних явищ, які належать до соціальної сфери суспільства і є частиною безпосередніх відносин суб'єктів (агентів) суспільного життя між собою.

Агентами соціалізації називають чинники, які безпосередньо відіграють активну роль у процесі соціалізації. Агентами соціалізації є спільноти різного рівня та характеру, соціальні групи та інституції, громадські та державні організації, через які держава та громадянське суспільство впливають на особистість, а також організації, заклади, установи тощо.

Осмислення соціалізації та процесу її пізнання не можливе без філософських концепцій прагматизму, екзистенціалізму, феноменології, персоналізму, неотомізму, структуралізму, філософської антропології та ін., як джерел категорійного обґрунтування вихідних педагогічних понять.

На основі такого підходу до об'єкта і предмета дослідження магістрант, без сумніву, дійде висновку, що

громадські організації та рухи виконують функції соціалізації і самореалізації молоді

Другий приклад. Тема дослідження – Соціально-педагогічний патронаж сімей з розумово відсталими дітьми. Об'єкт дослідження – процес сімейного виховання розумово відсталих дітей, а предмет – соціально-педагогічний патронаж сім'ї, що виховує розумово відсталу дитину.

Формулювання об'єкту та предмету базується на розумінні, що проблемне поле дітей з розумовою відсталістю складають специфічні потреби дитини та її сімейного оточення, а також особливості їхнього задоволення. Сімейне виховання – одна із форм виховання дітей, що поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом сімейного побуту. Завдання сімейного виховання – підготовка дітей до життя в існуючих соціальних умовах, набуття ними знань, умінь і навичок, необхідних для нормального формування особистості в умовах родини. До особливостей сімейного виховання розумово відсталих дітей належать: соціальні й психолого-педагогічні особливості батьків розумово відсталої дитини; специфічні соціальні, фізіологічні й психолого-педагогічні симптоми дітей; характер взаємодії батьків і дітей.

Третій етап включає відпрацювання гіпотези та теоретичних передумов дослідження. Гіпотеза є одним із методів розвитку наукового знання, а також структурним елементом соціально-педагогічної теорії. Вона має формуватись як таке припущення, при якому на основі ряду факторів можна зробити висновок про існування об'єкта, про зв'язок між явищами або про причини явища, причому цей висновок не можна вважати повністю доведеним. Гіпотеза має формуватись так, щоб з її змісту чітко проглядалися положення, що потребують доведень і захисту. Гіпотеза по праву вважається головним методологічним стержнем будь-якого дослідження.

Гіпотези можуть бути:

- описові, що передбачають існування якого-небудь явища, описують його причини і можливі наслідки;
- пояснювальні - в них дається тлумачення можливих наслідків з певних причин, а також характеризуються

умови та обставини, за яких ці наслідки обов'язково наступають, тобто в силу яких чинників і умов буде даний наслідок;

- описово-пояснювальні тобто синтезована комбінація гіпотез першого і другого типу.

Гіпотеза є формою осмислення фактичного матеріалу, формою переходу від фактів до заходів

Розвиток гіпотези відбувається за трьома стадіями:

а) накопичення фактичного матеріалу і висловлювання на його основі припущень;

б) формування гіпотези, тобто виведення наслідків із зробленого припущення, розгортання на його основі прийнятної теорії;

в) перевірка отриманих результатів на практиці і на її основі уточнення гіпотези. Якщо під час перевірки наслідок відповідає дійсності, то гіпотеза перетворюється на наукову теорію.

Гіпотези (як і ідеї) носять імовірнісний характер. На їх основі відбувається і систематизація раніше накопичених знань і здійснюється пошук нових наукових результатів - у цьому сутність і призначення гіпотези як форми розвитку науки. Гіпотеза може узгоджуватися з іншими науковими системами або суперечити їм. Ні те, ні інше не дає підстав відкинути гіпотезу або прийняти її. Гіпотеза може і суперечити навіть достовірній теорії. До такої суперечності треба ставитися досить серйозно, але не варто думати, що вона обов'язково призводить до спростування і гіпотези. Гіпотеза висувається з надією на те, що вона, коли не цілком, то хоча б частково, стане достовірним знанням.

Так, наприклад, аналіз наукових досліджень і педагогічної дійсності підтвердив, що в сучасних умовах недостатньо здійснюється цілеспрямований процес орієнтації педагогічних колективів на запобігання проявів насильства в новітньому середовищі. Актуальною для проведення досліджень проблеми насильства щодо дітей є резолюція, ухвалена 57-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН №57 (березень 2004 року). Важливе практичне значення цієї роботи та недостатня розробленість її методичних аспектів зумовлює вибір теми

магістерської роботи «Соціально-педагогічні умови профілактики насильства щодо підлітків».

Гіпотезою дослідження може бути висунуто припущення, що профілактика насильства щодо підлітків буде здійснюватись ефективно за умов реалізації можливостей навчально-виховного процесу у превенції насильства у школі; використання виховного потенціалу сім'ї та забезпечення соціально-педагогічного захисту підлітків у різноманітних видах суспільно-корисної діяльності та дозвілля.

Підтвердженням висунутої гіпотези буде аналіз результатів формуючого експерименту.

Четвертий етап включає розробку програми і методики експериментального дослідження та його проведення.

Програма являє собою план, в якому вказані послідовність і зміст етапів експериментального дослідження.

Методика містить опис методів, систему прийомів, які будуть використані для дослідження. Вона відповідає на запитання: як, яким способом проводити дослідження.

Методика містить: характеристику об'єкта і предмета дослідження на виклад методів дослідження, вказівку на кількість дослідів (експериментів) з точки зору необхідності їх точності та надійності, називає умови проведення досліджень (лабораторні, в умовах природного спілкування й та інше), дає вказівки про прилади, апаратури; порядок проведення експерименту і запис його результатів; способи обробки оформлення експериментальних даних.

П'ятий етап включає обробку та аналіз результатів експериментального дослідження, яке проводилося згідно з розробленою програмою і методикою а також формулювання висновків і рекомендацій за результатами дослідження

Обговорення його результатів на засіданнях профілюючих кафедр, наукових семінарів, учених і науково-технічних рад із попередньою оцінкою теоретичної та практичної цінності дисертації, що є першим колективним відгуком.

Заключним етапом ходу наукового дослідження є висновки, які містять и нове і суттєве, що становить наукові та практичні результати виконаної магістерської роботи.

Шостий етап - літературне оформлення магістерської роботи і підготовка до захисту.

У стислій формі структура магістерської роботи передбачає:

1. Вступна частина дослідження повинна віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор провів згідно з рекомендаціями, наведеними вище. Крім цього тут важливо дати теоретичний аналіз проблеми і попереднього досвіду її вивченості, здійснити методологічне обґрунтування та логіко-історичний аналіз проблеми, оцінити ступінь інноваційної, теоретичної та практичної значущості дослідження. Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі.

2. Розділи (глави, параграфи) магістерської роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Із практики написання робіт науково - дослідницького характеру відомо, що виникає необхідність для кожного розділу готувати більш-менш детальний план-проспект. Це заощаджує час автора при компонуванні чистого матеріалу, допомагає уникнути повторів і викласти матеріал роботи більш структуровано та якісно.

3. Кожен розділ (глава) роботи повинен мати свої короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором при розробці усіх названих тут питань.

4. При роботі над рукописом необхідно звернути увагу і на таке питання, як розбивка тексту на абзаци. Кожен абзац повинен містити в собі певну думку, виражену однією чи кількома фразами, або реченнями.

5. Узагальнені числові дані, які можуть концентруватися в таблицях, діаграмах, графіках, схемах, повинні наводитись з необхідним ступенем точності та аргументованості, з посиланням на відповідні джерела чи власні обчислення.

6. Висновки дипломної (кваліфікаційної) роботи - це заключна частина, яка вміщує в концентрованому вигляді основні результати дослідження, висновки з усіх поставлених завдань, які виконувались автором у процесі написання роботи. Найважливішою частиною висновків наукової роботи є ті пропозиції і методичні рекомендації, які пропонуються автором

для вдосконалення елемента, напрямку навчально-виховної роботи в школі.

7. На основі одержаних висновків можуть наводитись рекомендації. Рекомендації вміщують після висновків, починаючи з нової сторінки. Текст рекомендацій може поділятися на пункти.

1.6. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих розв'язанню конкретної задачі. Фактично різниця між методом і теорією має функціональний характер формуючись як теоретичний результат попереднього дослідження, метод, виступ як вихідний пункт та умови майбутніх досліджень..

У кожному науковому дослідженні можна виділити два рівні:

- 1) емпіричний, на якому відбувається процес накопичення фактів;
- 2) теоретичний – досягнення синтезу знань (у формі наукової теорії).

Згідно з названими рівнями загальні методи пізнання можна поділити на три групи, грані між якими визначені приблизно:

- методи емпіричного дослідження;
- методи, використовувані на емпіричному та теоретичному рівнях;
- методи теоретичного дослідження.

Методи емпіричного дослідження:

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта. Аби були плідним, спостереження мусить відповідати таким вимогам:

- а) завчасному задуму (спостереження приводиться для певного, чітко поставленого завдання я);
- б) планомірності (виконується за планом, складеним відповідно до завдання спостереження);
- в) цілеспрямованості (спостерігаються лише певні сторони явища, котрі викликають інтерес при дослідженні);

г) активності (спостерігач активно шукає потрібні об'єкти, риси явища);

д) систематичності (спостереження ведеться безперервно або за певною системою).

Спостереження як метод пізнання дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Емпірична сукупність утворює первинну схематизацію об'єктів реальності - вихідних об'єктів наукового дослідження.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінностей предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Метод порівняння досягне результату, якщо виконуються такі вимоги:

а) можуть порівнюватися тільки такі явища, між якими можлива деяка об'єктивна спільність;

б) порівняння має здійснюватися за найбільш важливими, суттєвими (в плані конкретного завдання) рисами.

Різні об'єкти чи явища можуть порівнюватися безпосередньо або опосередковано через їх порівняння з будь-яким іншим об'єктом (еталоном) першому випадку звичайно отримують якісні результати (більше - менше, вище - нижче). Порівняння ж об'єктів з еталоном надає можливість отримати кількісні характеристики. Такі порівняння називають вимірюванням.

За допомогою порівняння інформація стосовно об'єкта здобувається двома шляхами:

а) безпосередній результат порівняння (первинна інформація);

б) результат обробки первинних даних (вторинна або похідна інформація).

Вимірювання – це визначення числового значення певної величини допомогою одиниці виміру. Вимірювання передбачає наявність таких основних елементів об'єкта вимірювання, еталона, вимірювальних приладів, мето, вимірювання.

Вимірювання розвинулося з операції порівняння, проте воно — більш потужний і універсальний пізнавальний засіб.

Для точних наук характерним є органічний зв'язок спостережень експериментів із знаходженням числових значень

характеристик досліджуваних об'єктів. За образним висловлюванням Д.І.Менделєєва, «наука починається відтоді, як починають вимірювати».

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, за яким досліді активно і цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов і використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості. Переваги експериментально вивчення об'єкта порівняно спостереженням такі:

а) у процесі експерименту можна вивчати явище «у чистому вигляді», звільнившись від побічних факторів, які заганяють основний процес;

б) в експериментальних умовах можна дослідити властивості об'єктів;

в) повторюваність експерименту: можна проводити досліді стільки скільки це потрібно.

Експеримент проводять у таких випадках:

- при спробі виявлення раніше невідомих властивостей об'єкта;
- при перевірці правильності теоретичних побудов;
- при демонструванні явища.

Аналіз і синтез.

Аналіз – метод, пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини (природні елементи об'єкта або його властивості і відношення).

Синтез, навпаки, припускає з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Аналіз та синтез взаємопов'язані вони являють собою єдність протилежностей. Аналіз і синтез бувають:

а) прямим, або емпіричним (використовується для виокремлення частин об'єкта, виявлення його властивостей, найпростіших вимірювань і таке інше);

б) зворотним, або елементарно-теоретичним (базується на деяких теоретичних міркуваннях стосовно причинно-наслідкового зв'язку різних явищ або дії будь-якої закономірності; при цьому виділяються та з'єднуються явища які здаються суттєвими, а другорядні ігноруються);

в) структурно-генетичним (вимагає відокремлення у складному явищі таких елементів, які мають вирішальний вплив на всі інші сторони об'єкта).

Моделювання – метод котрий ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи. Під моделями розуміють системи, що змінюють об'єкт пізнання і служать джерелом інформації стосовно нього. Моделі – це такі аналоги, подібність яких до оригіналу суттєва, а розбіжність – несуттєва. Моделі поділяють на два види: матеріальні та ідеальні. Матеріальні моделі втілюються у певному матеріалі - дереві, металі, склі і таке інше. Ідеальні моделі фіксуються в таких наочних елементах, як креслення, рисунок, схема, комп'ютері програма тощо.

Метод моделювання має таку структуру:

- а) постановка завдання;
- б) створення або вибір моделі;
- в) дослідження моделі;
- г) перенесення знань із моделі на оригінал.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей. Даний метод дослідження використовується переважно у суспільних науках. У прикладних - він застосовується, приміром, при вивченні розвитку і формування тих чи тих галузей науки і техніки.

Ускладнення задач та об'єктів дослідження викликає необхідність розподілення (декомпозиції) системи на системи нижчого рівня (підсистеми), які досліджуються автономно, причому з обов'язковим урахуванням подальшого втілення цілей кожної підсистеми із загальною ціллю системи. Таким чином, декомпозиція наперед визначає створення ієрархії системи. Застосування декомпозиції зумовлене не тільки неможливістю охопити неосяжне, але й різномірністю елементів складної системи і, як наслідок, необхідністю залучення фахівців різного профілю.

По суті, декомпозиція – це операція аналізу системи. Природно, що дослідження менш складних систем нижчого рівня простіше та зручніше. Проте наступне погодження функціонування підсистем (операція синтезу) являє собою суттєво складніше завдання, ніж дослідження окремих підсистем.

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОГО ТЕКСТУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ.

Магістерську роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора міжрядкового інтервалу до тридцяти рядків на сторінці з використанням шрифту Times New Roman 14 розміру текстового редактора Word. Обсяг роботи повинен становити приблизно 100–110 сторінок комп'ютерного набору.

Береги в тексті роботи таких розмірів: лівий — 30 мм, правий – 20 мм, верхній — 25 мм, нижній — 25 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка — чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою. Вписувати в текст роботи кремі іншомовні слова, формули, умовні позначки можна чорнилом тільки чорного кольору.

Друкарські помилки можна виправляти підчищенням або зафарбуванням коректором, наносячи на ці місця правильний текст або фрагмент рисунка. Допускається два виправлення на одній сторінці.

Не можна виділяти текст роботи чи окремі його фрагменти курсивом або жирним шрифтом. Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти, підпункти.

Заголовки структурних частин роботи: “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” — друкують великими літерами симетрично до тексту жирним шрифтом. Заголовки структурної частини “РОЗДІЛ” також друкують великими літерами симетрично до тексту жирним шрифтом. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу із розрядкою. У кінці заголовка ставиться крапка. Відстань між заголовком (за

винятком заголовка пункту) і текстом повинна становити 2 відступи. Кожну структурну частину магістерської роботи треба починати з нової сторінки.

До загального обсягу магістерської роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають нумерації.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, наприклад: “1.3.2.”

У магістерській роботі необхідно давати посилання на кожен цитату, запозичену думку, цифру, приклад з досвіду роботи тощо.

Наявність у роботі цитування чужих думок без посилання на них неприпустиме і як наслідок спричиняє відмову у прийнятті роботи до захисту. Посилатися слід на останні видання публікацій. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з відповідного джерела.

Посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними

дужками, наприклад: “...у працях [1–7]...”. Посилання оформляються в основному тексті із зазначенням номера джерела зі списку літератури і сторінки, з якої наведено цитату, які записують у квадратних дужках, наприклад: [3, с. 42]; [12, с. 33].

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого тексту слід наводити цитати. Цитата має бути точною, жодні виправлення в запозичених словах та реченнях не допускаються.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він наданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців у цитаті позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, всередині, вкінці);

в) кожна цитата обов’язково супроводжується посиланням на джерело;

г) у разі непрямого цитування слід бути абсолютно точним у викладенні думок автора і також давати відповідні посилання на джерело.

Оформлення списку використаних джерел. Список використаних джерел розміщується після висновків. Список літератури має самостійну нумерацію.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту. Зокрема, потрібну інформацію щодо згаданих вимог можна одержати із таких стандартів: ГОСТ 7.1-84 “Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления”, ДСТУ 3582-97 “Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила”, ГОСТ 7.12-93 “Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила”.

Джерела можна розміщувати у списку одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному

порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Складаючи список використаних джерел в алфавітному порядку, необхідно врахувати такі умови:

1. На перше місце у списку виносяться: Конституція України, закони України, укази Президента України; постанови Верховної Ради України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України.

2. Решта літератури розміщується в алфавітному порядку прізвищ авторів чи перших слів назви.

Авторів-однофамільців розміщують за алфавітом їх ініціалів, а праці одного автора — за алфавітом заголовків його видань чи згідно з хронологією написання робіт.

У випадку, коли список використаних джерел оформлюється відповідно до порядку появи посилань у тексті, інформація про джерело наводиться лише один раз, незалежно від того, скільки разів з'являється посилання на це джерело у тексті.

Назви використаних робіт перекладу не підлягають і подаються мовою оригіналу.

Необхідно мати на увазі, що у списку використаних джерел обов'язково вказуються джерела, на які автор посилався в роботі, а також ті, на які немає посилань, але їх опрацювання допомогло авторові більш змістовно написати ті чи інші розділи.

2.2. ОФОРМЛЕННЯ ДОПОМІЖНИХ МАТЕРІАЛІВ:

Цифровий матеріал повинний оформлятися у виді таблиць. Таблиці варто розташовувати по тексту з посиланням на них. Допускається розміщення таблиці уздовж довгої сторони листа таким чином, щоб вона читалася при повороті його на 90 градусів по годинній стрілці.

Таблиці, що мають другорядне значення, або цілком запозичені варто виносити в додаток.

Якщо висота таблиці перевищує одну сторінку, її продовження переносять на іншу сторінку і пишуть «Продовження таблиці 1.1.» Таблиці варто нумерувати

арабськими цифрами в межах кожного розділу, наприклад, таблиця 3.1 (таблиця перша, третього розділу).

Кожна таблиця повинна мати назву, що вказується над таблицею.

Якщо всі показники, приведені в таблиці, виражені в тих самих одиницях виміру, то найменування цієї величини виміру розміщається над таблицею праворуч. Під таблицею вказується джерело даних.

Крім таблиць у роботі можуть використовуватися ілюстрації у виді схем, графіків, діаграм і т.п. Всі ілюстрації іменуються рисунками.

Рисунки можуть розміщатися як на окремих аркушах, а також безпосередньо в тексті роботи. Допускається використання електрографічних копій.

Малюнки нумеруються арабськими цифрами в межах глави, як і таблиці, і повинні мати назва: слово «Рисунок», його номер і найменування розміщається під малюнком. (Рис.1.1. (його назва)).

Графіки, як правило, повинні мати координатні осі і координатну сітку. На координатних осях графіка необхідно наносити значення змінних величин у виді шкал у лінійних або нелінійних масштабах.

Найменування одиниці виміру розміщається за полем графіка.

Магістерська робота повинна бути написана чіткою і грамотною мовою без орфографічних і синтаксичних помилок у тексті й арифметичних неточностях у таблицях і розрахунках.

Зміст роботи не слід викладати занадто довгими реченнями, так простота і доступність написаного тексту є перевагою магістранта і свідчать про оволодіння їм сутності досліджуваної проблеми.

Примітки і виноски на джерела вказуються безпосередньо в тексті номером джерела в квадратних дужках, взятого зі списку використовуваної літератури.

Оформлення додатків. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках. Їх розміщують у порядку появи посилань у тексті магістерської роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток __” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: додаток А, додаток Б і т. д. Один додаток позначається як додаток А.

Текст кожного додатка, за необхідності, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: В.3.1 — підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2. — другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) — перша формула додатка А.

2.3 СКЛАД МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

До складу магістерської роботи при її оформленні включається:

- 1) титульний лист (1 ст.),
- 2) зміст (1 ст.):
 - а) вступ (3-4 ст.);
 - б) розділи (100 ст.);
 - в) висновки (4-5 ст.);
 - г) література (не менш 70 джерел);
 - д) додатки (не більш 5).

Зміст оформляється у виді таблиці.

Зміст як структурний компонент магістерської роботи подають на початку тексту. Він включає заголовки усіх глав, параграфів, підпараграфів (крім підзаголовків, які друкуються у підбір), а також вступ, висновки, практичні рекомендації, список використаної літератури і додатки із зазначенням номерів

початкових сторінок. Заголовки у змісті повинні точно повторювати заголовки у тексті, і скорочення їх не допускаються.

Заголовки одного рівня рубрикації тексту необхідно розміщувати один під одним. Заголовки кожного подальшого рівня зміщені вправо по відношенню до заголовків попереднього рівня на абзацний відступ. Усі заголовки пишуться з маленькими літерами з першої великої, крапка в кінці заголовка не ставиться.

Якщо у тексті магістерської роботи використано маловідомі скорочення, нові символи, то доцільно подати “Список умовних позначень”, який розміщують після змісту. Цей розділ оформлюється у вигляді двох колонок: у лівій в алфавітному порядку зазначають скорочення, у правій їх розшифрування. Сюди ж можна віднести спеціальні терміни і скорочення, використані у тексті більше трьох разів.

Словосполучення, які необхідно скорочувати, при першій згадці у тексті наводяться повністю, а після них у круглих дужках скорочений варіант. При подальшому вживанні використовується тільки скорочення.

Список використаної літератури складається за алфавітом. Іноземна література та інші інформаційні джерела, наприклад назви інтернет-сайтів, приводиться наприкінці.

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ І ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.

3.1. ПІДГОТОВКА МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЯ.

Надрукована магістерська робота у непереpletеному вигляді подається науковому керівникові для написання відгуку і допуску роботи на попередній захист.

Попередній захист магістерської роботи проводиться не пізніше ніж за 4 тижні до захисту магістерської роботи. Термін захисту магістерської роботи доводиться до відома студентів не пізніше ніж за два місяці.

Студент подає на попередній захист роботу в завершеному, але не зшитому вигляді. У разі виявлення несуттєвих недоліків йому може бути надано певний термін для її усунення. У разі невідповідності роботи встановленим вимогам, наявності суттєвих недоліків, комісія складає і подає на кафедру висновок про недопущення її до захисту.

Після попереднього захисту в разі повної відповідності її встановленим вимогам магістерська робота зшивається у тверду обкладинку. Електронний варіант магістерської роботи на диску (для тексту – у форматі doc або rtf) подається студентом до бібліотеки університету (про що ставиться відповідна відмітка на титульній сторінці магістерської роботи). У разі відсутності відмітки бібліотеки магістерська робота не допускається до захисту.

На титульній сторінці магістерської роботи ставиться підпис магістранта, наукового керівника й завідувача профільної кафедри. У кінці роботи підшиваються два пустих файли для розміщення відгуку наукового керівника й рецензії.

Виконану магістерську роботу подають науковому керівнику та рецензенту не пізніше, ніж за 2 тижні до захисту, які в триденний термін складають відгук та рецензію про неї.

У відгуку науковий керівник відзначає ступінь самостійності у виконанні роботи, здобутки та недоліки, наявність елементів дослідження й узагальнення передового

досвіду, обґрунтованість і цінність висновків, робить висновок про можливість рекомендації роботи до захисту.

Допущена до захисту магістерська робота підлягає рецензуванню. Рецензенти визначаються кафедрою. Рецензентами можуть бути викладачі вищих навчальних закладів, висококваліфіковані вчителі шкіл і працівники установ органів народної освіти, культури, співробітники науково-дослідних установ або підприємств, які спеціалізуються на вирішенні проблем, споріднених с темою роботи. Рецензент у п'ятиденний термін знайомиться з роботою й дає на неї письмову рецензію. Рецензія повинна відображати позитивні досягнення магістерської роботи та її недоліки, містити ґрунтовний аналіз змісту роботи, висновок щодо можливості його захисту та рекомендацію щодо диференційованої оцінки її якості. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Унесення змін у магістерську роботу після складання відгуку наукового керівника та рецензії не допускається.

Магістерська робота в електронному варіанті передається в бібліотеку не пізніше ніж за 14 днів до дати захисту.

Магістерська робота разом з відгуком керівника та рецензією передається на кафедру за 10 днів до початку державної атестації.

Магістерська робота до захисту не допускається, якщо вона:

- не пройшла попередній захист на профільній кафедрі, про що свідчить протокол засідання кафедри;
- представлена науковому керівнику на перевірку з порушенням термінів, установлених індивідуальним планом магістранта щодо виконання магістерської роботи;
- виконана на тему, що вчасно не була затверджена наказом по університету або не вчасно скоригована;
- не має відгуку наукового керівника або рецензії;

- не має відповідної відмітки про передачу електронного варіанта магістерської роботи до бібліотеки на титульному аркуші роботи.

Магістрант, одержавши позитивний відгук про магістерську роботу від наукового керівника кафедри, рецензію зовнішнього рецензента і дозволу завідувача кафедрою про допуск до захисту, повинний підготувати коротку доповідь, у якій чітко і коротко викласти основні положення магістерської роботи. При цьому для більшої наочності доцільно користуватися таблицями, графіками і діаграмами, заздалегідь підготовленими на великих аркушах ватману або у виді роздавального матеріалу у файлах. Оптимальне число наочних приладдя від 2-х до 4-х.

Завершальним етапом магістерської роботи є її захист.

Для захисту магістерських робіт наказом ректора створюється державна екзаменаційна комісія (ДЕК) зі складу найбільш досвідчених працівників професорсько-викладацького складу. Комісія проводить свої засідання відкрито та згідно з графіком її роботи, що затверджується ректором університету.

Державній екзаменаційній комісії не пізніше одного дня до захисту магістерських робіт подаються:

а) директором (деканатом):

- наказ про допуск до магістерських робіт зі спеціальності;
- наказ (витяг з наказу) про затвердження персонального складу комісії зі спеціальності;
- протокол попереднього захисту магістерських робіт на кафедрі;
- зведена відомість про виконання навчального плану;
- списки студентів, допущених до захисту магістерських робіт;

б) кафедрою:

- повний текст магістерської роботи на паперовому (зшитий у тверду обкладинку) та електронному носіях;

- ілюстративний матеріал до магістерської роботи (якщо його передбачено специфікою напряму підготовки);
- матеріали, що характеризують наукову (творчу) і практичну цінність виконаної роботи;
- друквані статті, методичні розробки тощо (якщо вони є);
- відгук наукового керівника;
- рецензія (завірена, якщо вона зовнішня).

Студент, представляючи свою роботу на захисті, повинен у стислому вигляді:

- обґрунтувати актуальність теми та охарактеризувати структуру роботи;
- визначити об'єкт та предмет дослідження;
- висвітлити постановку проблеми за темою дослідження;
- стисло викласти найбільш важливі положення та основний зміст роботи;
- описати методику й результати дослідження;
- представити результати апробації роботи;
- окреслити можливості практичного використання результатів роботи;
- визначити перспективи подальших результатів роботи з обраної тематики.

На виступ студента перед ДЕК відводиться до 15 хвилин. Текст виступу студента на захисті магістерської роботи має бути погоджено з науковим керівником.

Виступ та відповіді на запитання, зауваження й побажання, указані в рецензії на роботу загалом, повинні показати найвищий рівень теоретичної підготовки студента, його всебічну ерудицію та вміння доступно викласти основні результати проведеного дослідження. Завершаючи виступ, студент має вказати, які його пропозиції вже впроваджено або заплановано до впровадження; де це доцільно, на його думку, застосувати результати дослідження та яка їхня практична цінність.

Голова та члени державної екзаменаційної комісії, а також інші особи, присутні на захисті, можуть звертатися до студента із запитаннями, на які він зобов'язаний дати змістовні відповіді.

Після відповіді на всі питання оголошується зміст рецензії або надається слово для виступу рецензенту (якщо він присутній на захисті).

Після цього слово може бути надано науковому керівникові для характеристики магістерської роботи (відзначити її позитивні та негативні сторони) та ставлення студента до своїх обов'язків.

Захист однієї магістерської роботи триває не більше 30 хвилин.

За результатами захисту магістерської роботи ДЕК на своєму закритому засіданні ухвалює рішення щодо оцінки кожної магістерської роботи індивідуально та про присвоєння студенту кваліфікації з видачею йому диплома державного зразка (установленого зразка або з відзнакою).

У разі недосягнення згоди між членами ДЕК щодо оцінки магістерської роботи, голос голови комісії є вирішальним.

Повторний захист магістерської роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Рішення ДЕК оголошується прилюдно в день захисту магістерських робіт. Воно є остаточним і оскарженню не підлягає. Оцінка, визначена комісією, відображається в протоколі ДЕК та залікових книжках.

Студента, який отримав на захисті магістерських робіт незадовільну оцінку, повинні відрахувати з університету й у цьому випадку йому видається академічна довідка встановленого зразка. Він має право бути повторно допущеним до захисту магістерської роботи протягом наступних трьох років протягом роботи ДЕК.

У разі виставлення незадовільної оцінки ДЕК встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він повинен опрацювати нову тему, визначену профільною кафедрою.

Якщо студент не з'явився на засідання ДЕК для захисту магістерської роботи, то в протоколі комісії відзначається, що він є не атестованим у зв'язку з неявкою на засідання ДЕК.

При встановленні плагіату повторний захист магістерської роботи не дозволяється. Студент має право бути повторно допущеним до захисту тільки після опрацювання нової теми, визначеної профільною кафедрою.

Успішна доповідь на захисті передбачає дотримання певних правил, зокрема:

- упевнено й системно розповідати про свою роботу, користуючись текстом виступу за необхідністю, а не просто читати його, що передбачає належну підготовку до виступу та його репетицію;

- не використовувати під час виступу довгі складні фрази й словосполучення, а намагатися застосовувати короткі речення;

- не перевантажувати виступ цифрами і фактами;

- надавати чіткі та по суті справи відповіді на питання та зауваження;

- суворо дотримуватися регламенту.

Оцінюється магістерська робота головою і членами ДЕКа по 4-х бальній системі.

Оцінювання магістерської роботи здійснюється з урахуванням таких вимог до неї:

1. Логічна обґрунтованість структури (плану) роботи з урахуванням викладених у вступі мети й завдань, коректна послідовність викладу матеріалу.

2. Широта охоплення, глибина й коректність використання літератури. У магістерській роботі повинні використовуватися основні нормативно-правові акти, присвячені проблемі дослідження, основна монографічна література, публікації в наукових і науково-практичних виданнях. Перевагою роботи є наявність аналізу, узагальнення вітчизняного і закордонного досвіду розв'язання відповідної проблеми, обґрунтування доречності й правомірності його використання в конкретних умовах. Найважливішою вимогою є дотримання правил посилення на використану літературу, запобігання плагіату.

3. Самостійність проведених досліджень, наявність очевидного власного внеску в розв'язання досліджуваної проблеми.

4. Обґрунтованість пропозицій і рекомендацій, висновків з роботи, їх зв'язок з проведеними дослідженнями і викладеним матеріалом, конкретність практичних рекомендацій. Слід уникати безадресних порад загального характеру (як-от: “поліпшити”, “поглибити”, “удосконалити”). У роботі треба запропонувати конкретні міри правового, організаційного, ідеологічного характеру для поліпшення досліджуваної ситуації та розв'язання проблеми.

5. Коректна мова і стиль викладу матеріалу. Робота повинна бути написана українською мовою без помилок, ретельно відредагована.

6. Якість оформлення роботи відповідно до рекомендованих норм і стандартів.

7. Якість презентації роботи під час її захисту із застосуванням ілюстративних чи роздаткових матеріалів, переконливість відповідей на додаткові питання.

3.2. ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ.

Для одержання оцінки **«відмінно»** магістерська робота повинна бути бездоганною у всі відносинах: містити елементи наукової новизни, мати практичне значення, пропозиції та рекомендації щодо досліджуваної проблеми; доповідь на захисті логічна і стиснута повідомлена вільно; відгук і рецензія позитивні; відповіді на питання членів ГЭК правильні.

Для одержання оцінки **«добре»**: тема магістерської роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки не принципового характеру; у теоретичній частині поверхово проаналізовані літературні джерела; елементів новизни і практичне значення чітко не представлені; результати проведеного дослідження недостатньо використані при розробці пропозицій відносно досліджуваної проблеми; недостатньо використані інформаційні матеріали по об'єкті дослідження, мають місце окремі зауваження

в рецензії і відгуку; доповідь логічна і вільно повідомлень; відповіді на питання членів комісії в основному правильні.

Оцінка **«задовільно»** може бути поставлена якщо: тема магістерської роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: не чітко сформульована мета магістерської роботи; мета і завдання не цілком погоджені зі змістом роботи; теоретичний розділ не має критичного аналізу підходів до рішення проблем, що охоплює тема, носить описовий характер; в аналітичній частині недостатньо розкриті закономірності і тенденції розвитку явища, є надлишок описових елементів; підбор інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтовані; висновки і пропозиції, що утримуються в третьому розділі обґрунтовані непереконливо і недостатньо погоджені з результатами дослідження; рецензія і відгук мають окремі зауваження; доповідь прочитана по тексту; не усі відповіді на питання членів ГЭК правильні і повні; є зауваження по оформленню магістерської роботи.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється у випадку, якщо тема магістерської роботи розкрита поверхово і мають місце такі недоліки: нечітко сформульована мета і завдання магістерської роботи, що не погоджені зі змістом; розділи погано зв'язані між собою; відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел; аналіз виконаний поверхово, переважає описовий характер над вимогами системності і глибини; шляхи рішення поставленої проблеми або відсутні, або не погоджені з результатами проведеного дослідження.

Крім того, мають місце недоліки в оформленні магістерської роботи. Доповідь прочитана по готовому тексті. Відповіді на питання членів ГЭК неточні або неповні.

Магістерська робота до захисту не допускається, якщо вона: представлена науковому керівникові на перевірку або на іншому подальшим етапі проходження з порушенням термінів, установлених графіком навчального процесу; написана на тему, що вчасно не була затверджена наказом по університеті; виконана не самостійно; структура не відповідає вимогам; зміст магістерської роботи не розкриває її теми; не переплетена і неправильне оформлена, відсутня зовнішня рецензія або відгук наукового керівника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабанский Ю. К. проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1982. – 144 с.
2. Довідник здобувача наукового ступеня. – К. : Редакція «Бюлетеня вищої атестаційної комісії України», 2000. – 64 с.
3. Загвязинский В. И. Методология и методика дидактического исследования / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1982. – 144 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» // «Освіта України» №17, 26.02.2002. – с. 2-7
5. Кузик Ф. А. Кандидатская диссертация. Методика написания, правила оформления и порядок защиты. Практическое пособие для аспирантов и соискателей учебной степени / Ф. А. Кузик. – М, 1997.
6. Модернізація вищої освіти в Україні і Болонський процес. Інформація Міністерства освіти України до першої лекції 2004-2005 навчального року / укладачі М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухандріков // «Освіта України». – № 60-61 (10 серпня 2004 р.) – 2004. – с. 7-11.
7. Подготовка и оформление курсовых, дипломных, реферативных и диссертационных работ: методическое пособие/ Сост: И. Н. Кузнецов. – Мн., 1999.
8. Поташник М. М, Моисеев А. М. Диссертации по управлению образованием: Состояние, проблемы, современные требования: Пособие в помощь авторам диссертаций по управлению в сфере образования , М. М Поташник, А. М. Моисеев. – М, 1998.
9. Сиденко В.М, Грушко И.М. Основы научных исследований / В. М Сиденко, И. М. Грушко. – Харьков, 1979.
10. Скаткин В. М. Методология и методы педагогических исследований / В. М. Скаткин. – М, 1986.

11. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня : Методичні поради/ Л. А. Пономаренко. – К, 2001.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Зразок оформлення титульного листа

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Державний заклад

**«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

Історичний факульт

Кафедра соціальної роботи

Ботвенко Інна Василівна

**ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА**

**Магістерська робота
за спеціальністю 8.13010201 „Соціальна робота”**

Особистий підпис – _____ Ботвенко І.В

Науковий керівник – _____ к. п. н., доцент кафедри
соціальної роботи Гаміна
Т.С

Завідувач кафедри – _____ д.п.н., професор
кафедри соціальної роботи
Ваховський Л. Ц.

Луганськ – 2012

ДОДАТОК 2

Зразок оформлення вступу

Вступ

Дослідження проблеми іміджу соціального працівника набуває останнім часом все більше практичне і теоретичне значення у світлі тих змін, які відбуваються у всіх галузях життя нашого суспільства. Поняття іміджу є важливим для багатьох сфер практики: соціальних інститутів, реклами, маркетингу, масових комунікаційних процесів, менеджменту та ін.

У сучасних умовах особливе значення для ефективної діяльності соціального працівника має професійна компетентність фахівця, що включає в себе соціально-педагогічні, соціально-психологічні й інші характеристики особистості. Саме сюди відноситься поняття "імідж". У сучасній науці це поняття стало розглядатися порівняно недавно. Імідж соціального працівника внаслідок новизни цієї професії в нашій країні ще не встиг сформуватися. Разом з тим важко переоцінити значення цього фактору в професійному спілкуванні, де різко зростає роль самопрезентації.

Позитивний імідж як особливий особистісний інструментарій полегшує встановлення контактів з іншими людьми, що роблять процес взаємодії з ними більш ефективним. Володіючи потужним психотерапевтичним ефектом, імідж наділяє майбутніх спеціалістів соціальної сфери професійною впевненістю і комунікабельністю, що дозволяє найкращим чином проявитися діловим якостям людини. У зв'язку з цим актуальною стає проблема його цілеспрямованого формування в умовах підготовки майбутніх фахівців.

В роботі ми використовували праці філософів, соціологів, психологів, педагогів, присвячені дослідженню особистості, проблем спілкування: І. Зимової, В. Кан-Каліка, А. Леонтьєва, В. Мясичева, А. Петровського, Є. Рогова та ін. У дослідженні були використані роботи, присвячені питанням професійного становлення соціального працівника: В. Бочаровій, Ю. Василькової, М. Галагузової, А. Мудрика, Ф. Мустаєвой, Р. Овчаровой, В. Сластеніна, Є. Холостовой та ін.

У своєму дослідженні ми спиралися на поняття "імідж", яке було визначено в роботах П. Берда, Л. Попової, Г. Почепцова, Е. Російської, Н. Тарасенко, В. Черепанової, В. Шепеля та ін. Автори розкривають теоретичні та практичні аспекти дослідження іміджу, механізми формування іміджу, особливо висвічується використання інструментарію іміджеології, аналізується особливість використання іміджових характеристик в різних сферах діяльності.

А. Ковальчук у своїх роботах виявляє фактори і умови оптимальної роботи над створенням привабливого образу, розглядаються можливості використання цих результатів в професійному спілкуванні.

У сучасній науці накопичений широкий арсенал технологій, спрямованих на підтримку та створення іміджу різних фахівців. Однак аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема формування іміджу майбутнього соціального працівника ще не стала предметом спеціальних досліджень.

Актуальність і недостатній рівень розробленості теоретичного, методичного і практичного аспектів даної проблеми зумовило вибір теми магістерського дослідження "Формування іміджу майбутнього соціального працівника".

Об'єкт дослідження – процес формування іміджу майбутнього соціального працівника.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи формування іміджу майбутнього соціального працівника.

Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні та впровадженні дослідно-експериментальної програми з формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника «Імідж – твоє успішне професійне майбутнє».

В основу магістерського дослідження покладанно **гіпотезу** про те, що формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника буде найбільш ефективним, якщо будуть:

- у студентів сформовані систематизовані уявлення про соціальну значущість іміджу соціального працівника;

- у студентів наявні стійкі позитивні мотивації та свідомого ставлення до формування свого професійного іміджу та на професію працівника соціальної сфери ;

- використовуватися в процесі навчання активні форми навчання (тренінги, рольові ігри, психодрами, міні-твори і т.п.), які спрямовані на самовиховання та саморозвиток майбутніх соціальних працівників;

- забезпечений рефлексивний підхід до процесу формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника.

Виходячи з мети дослідження були поставлені такі **задачі** дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми дослідження.

2. Теоретично обґрунтувати суть поняття "імідж соціального працівника", як інтегративного утворення, що розкриває сутність професійної свідомості та соціальної позиції особистості соціального працівника.

3. Проаналізувати стан сформованості іміджу у майбутніх соціальних працівників.

4. Розкрити соціально-психологічні аспекти формування іміджу майбутнього соціального працівника.

5. Розробити та впровадити дослідно-експериментальну програму з формування іміджу майбутнього соціального працівника.

6. Проаналізувати результати дослідно-експериментальної програми.

Для реалізації поставлених у роботі завдань використовувались наступні **методи дослідження**:

- теоретичні – вивчення та аналіз літератури з проблеми дослідження, педагогічна практика студентів, результати яких були використані для обґрунтування змісту, структури показників професійного іміджу;

- емпіричні – бесіда, інтерв'ю, анкетування, тестування, спостереження, аналіз продуктів діяльності, що використовувалися з метою діагностики рівня сформованості професійного іміджу майбутніх соціальних працівників; експеримент; розробка та реалізація дослідницько-

експериментальної програми, щодо формування позитивного професійного іміджу майбутніх соціальних працівників;

- статистичні - кількісна обробка отриманих результатів здійснювалася за допомогою традиційних прийомів статистичного аналізу (кількісний і якісний аналіз).

Теоретична значущість полягає в тому, що в роботі розкриваються теоретичні основи формування іміджу, визначається поняття «імідж» та його основні характеристики.

Практична значущість дослідження полягає в розробці та використанні експериментальної програми з формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника. Результати дослідження можуть бути використані в навчальних курсах, у вузах, а також у практиці підвищення кваліфікації соціальних працівників.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Гаміна Т. С., Маркова Н. В., Песоцька О. П.
Магістерське дослідження зі спеціальності «Соціальна
робота»: вимоги та поради

На сучасному етапі розвитку соціальної роботи в Україні підвищився інтерес до якісних характеристик дослідження теоретичних і практичних аспектів соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Відповідно до концептуальних положень реформування вищої освіти в Україні та необхідності переходу до європейської моделі вищої освіти в Україні, висунуто нові вимоги до підготовки та оформлення магістерської роботи, що є обов'язковими для її виконання.

Серед важливих питань, які постають у процесі професійного навчання майбутніх соціальних працівників, спеціалістів соціальної сфери особливо гостро стоїть проблема вдосконалення навичок наукової праці в обраній майбутньої діяльності соціального працівника.

Ознайомлення магістрантів з цими вимогами забезпечує змістовне та якісне написання випускної кваліфікаційної роботи. Виконання магістерської роботи є обов'язковим завершальним етапом підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Робота над науковим дослідженням поглиблює спеціальні знання і вміння теоретичного характеру, свідчить про певний досвід використання і набуття нових знань для вирішення професійних завдань у визначеній сфері теорії та практики.

В методичних рекомендаціях з написання магістерської роботи викладені основні положення, що стосуються підготовки та захисту магістерського дослідження, відповідно вимог, які висуваються до такого виду робіт освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Автори-упорядники зрозуміло пояснюють як можна чітко визначити та конкретизувати мету, завдання, етапи написання магістерської роботи, надають зразки оформлення титульного листа, змісту, вступу наукового дослідження з соціальної роботи. Заслуговує на увагу розділ, що стосується процедури підготовки роботи до захисту, характеристики загальних критеріїв оцінювання магістерської роботи.

В представлених матеріалах можуть бути зацікавлені навчальні заклади, які здійснюють професійну підготовку соціальних працівників і спеціалістів соціальної сфери, управлінські структури соціальної сфери, соціальні служби, які займаються наданням допомоги різним категоріям клієнтів, студенти освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

**Гамина Т. С., Маркова Н. В., Песоцкая О. П.
Магистерская работа по специальности «Социальная работа»: требования и рекомендации**

На современном этапе развития социальной работы в Украине повысился интерес к качественным характеристикам исследования теоретических и практических аспектов социальной работы с различными категориями клиентов.

Согласно концептуальных положений реформирования высшего образования в Украине и необходимости перехода к европейской модели высшего образования в Украине, выдвинуты новые требования к подготовке и оформлению магистерской работы, которые являются обязательными для ее выполнения.

Среди важных вопросов, которые возникают в процессе профессионального обучения будущих социальных работников, специалистов социальной сферы особенно остро стоит проблема совершенствования навыков научной работы в избранной будущей деятельности социального работника.

Ознакомление магистрантов с этими требованиями обеспечивает содержательное и качественное написание выпускной квалификационной работы. Выполнение магистерской работы обязательный завершающий этап подготовки специалиста образовательно-квалификационного уровня «магистр». Работа над научным исследованием углубляет специальные знания и умения теоретического характера, свидетельствует об определенном опыте использования и приобретения новых знаний для решения профессиональных задач в определенной области теории и практики.

В методических рекомендациях по написанию магистерской работы изложены основные положения,

касающиеся подготовки и защиты магистерского исследования, согласно требованиям, предъявляемым к такому виду работ образовательно-квалификационного уровня «магистр». Авторы-соавторы подробно объясняют, как можно четко определить и конкретизировать цель, задачи, этапы написания магистерской работы, предоставляют образцы оформления титульного листа, содержания, введения научного исследования по социальной работе. Заслуживает внимания раздел, касающийся процедуры подготовки работы к защите, характеристики общих критериев оценки магистерской работы.

В представленных материалах могут быть заинтересованы учебные заведения, которые осуществляют профессиональную подготовку социальных работников и специалистов социальной сферы, управленческие структуры социальной сферы, социальные службы, которые занимаются оказанием помощи различным категориям клиентов, студенты образовательно-квалификационного уровня «магистр».

Gamina T. S., Markova N. V., Pesotskaya O. P. Master's research on the specialty "Social Work": requirements and recommendations

At the present stage of development of social work in Ukraine were increased interest in the quality of research on theoretical and practical aspects of social work with various categories of customers.

According to the conceptual provisions of the reform of higher education in Ukraine and need to move to the European model of higher education in Ukraine, put forward new requirements for the preparation and execution of the master's work, which were required for its implementation.

Among the important issues that arise in the process of training of future social workers, social services is particularly acute problem of improving the skills of scientific work in their chosen future of the social worker.

Familiarize undergraduates with these requirements provides a meaningful and high-quality writing final qualifying work. Implementation of the master's work required the final stage of

training a specialist educational qualification of "Master." Work on scientific research deepens the expertise and skills of a theoretical nature, shows a certain experience of the use and acquisition of new knowledge for the professional tasks in a certain field of theory and practice.

In methodical recommendations on writing master's thesis describes the main provisions relating to the preparation and defense of master research, according to the requirements for this type of work educational qualification of "Master." The compilers explain in detail how to define and specify the purpose, objectives, the writing of the master's work, provide samples of registration of the title page, contents, introduction of scientific research in social work. Noteworthy section on the procedure for the preparation of a defense, characteristics common criteria master's thesis.

The submissions may be interested schools that implement training social workers and social workers, administrative structures of the social sphere, the social services that are providing assistance to different categories of clients, students educational qualification of "Master."

Методичні рекомендації

ГАМІНА Тетяна Сергіївна
МАРКОВА Наталія Володимирівна
ПЕСОЦЬКА Ольга Петрівна

МАГІСТЕРСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА»: ВИМОГИ ТА ПОРАДИ

Здано до склад. 01.08.2013 р. підп. до друку 02.09.2013 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 12. Наклад 500 прим.
Зам. № 115.

Видавець
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011 Тел./факс: (0642) 58-03-20
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від
09.04.2009 р.